

Cesta do vesmíru

S Karlem Pacnerem jsem se viděl poprvé v bytě u Vítků v Belgické ulici na pražských Vinohradech, kde se v šedesátých letech pravidelně potkávali členové neorganizovaného klubu Space. Měl jsem to štěstí, že jsem se do tohoto spolku nadšenců zajímajících se o vše, co souviselo s létáním do vesmíru, také zařadil. Záhy sem začal docházet i Karel. Stalo se tak poté, co se v *Mladé frontě* objevily první články o kosmických výzkumech podepisované jeho jménem. Nebylo v nich podle našich poznatků vždy vše zcela odborně technicky i vědecky stoprocentně správné a přesné, psát dopisy do redakce s upozorněním na různé nepřesnosti jsme ale nechtěli, protože by to byla ztráta času, který jsme raději věnovali rozšiřování našich znalostí.

A tak se Antonín Vítek, který byl nevolitelným a také nesaditelným generálním tajemníkem klubu Space, rozhodl pro náročnější, ovšem v případě úspěchu efektivnější a trvanlivější řešení. Pozval Karla mezi nás, aby byl přímo u zdroje a získal potřebný přehled.

Tento záměr vyšel na sto procent. Záhy se ukázalo, že Karel se dokázal rychle v záplavě nových informací orientovat a zapamatovat si speciální názvy všelijakých parametrů a součástek kosmických lodí a sond, jakož i pravidla souvisejících fyzikálních zákonů, které osvětlují fungování kosmické techniky i astronomických zákonitostí. Ale hlavně dokázal s rostoucím mistrovstvím přetlumočit tyto poznatky v přístupné, srozumitelné a zajímavé podobě pro novinové čtenáře. Jeho styl se od stylu našich technicky popisných článků lišil. V jeho textech se objevovaly věci podstatné, oproštěné od podrobností zajímavých jen zasvěcené.

V rozhovorech a neformálních analýzách všemožných otázek jsme se vzájemně obohacovali a cítili se jako ryby ve vodě. Karel se pro nás stal navíc i cenným zdrojem informací díky jeho profesnímu postavení v redakci předních novin. Snáze se dostával k zahraničním novinám i časopisům a měl možnost služebně vycestovat, zejména do tehdejšího Sovětského svazu.

O dění v sovětské kosmonautice se toho totiž nedalo moc zjistit, protože vše podléhalo přísnému režimu utajení. Karel si však během několika let dokázal v Moskvě mezi partnerskými novináři vybudovat výborné osobní kontakty. Ze svých návštěv pak přinášel na naše setkání různé drobné, leč zcela zásadní informace. Po své unikátní cestě na Floridu

a do Houstonu na start prvních lidí na Měsíc v roce 1969 nás Karel zásoboval i těžko dostupnými dokumenty vydávanými NASA. To vše mělo v dobách bez počítačů a internetu informační hodnotu.

I když dnes v produkci Karla Pacnera kosmonautika ustoupila společensky orientovaným tématům historie a špionáže, je stále v ohnisku jeho zájmu. Každý měsíc se setkáme u dobrého oběda a já se nechám unášet Karlovými novými poznatky ze studia podkladů pro jeho novou knihu. Upřímně si přeji, aby to tak bylo co nejdéle.

JAN KOLÁŘ

Ve třiatřiceti letech jsi dostoupal na svůtinářský vrchol – v roce 1969 jsi byl u startu první mise Američanů na Měsíc. Jak se ti to vlastně podařilo?

Nikdo nic nenamítal?

Začalo to tím, že jsem na podzim roku 1968 prošvihl mezinárodní astronautický kongres v New Yorku. Zatímco kolegové z jiných redakcí tam vyrazili, já ho nějak zaspal. Tak jsem si předsevzal, že musím jet na start Apolla. A začal jsem v redakci rozhlašovat, že až poletí Američani na Měsíc, já musím být u toho, protože naše redakce přece tyhle věci podrobně sleduje a nemůže být pozadu.

Ne. Když začátkem ledna ohlásila NASA datum startu, řekl jsem šéfredaktorovi Zdeňkovi Domkářovi: „Tak já bych tedy letěl.“ A on odpověděl: „Dobře, zařídím to na podniku.“ V té době ještě nebyla redakce pod žádným politickým dohledem. Zavolał mi jen ekonomický náměstek podniku a ptal se, jestli opravdu potřebuju na cestu těch 500 dolarů, o které jsem požádal, protože jsem tím vyčerpal devizový příděl pro celou redakci na delší dobu. Já ho ale ujistil, že je to míň, než bych měl správně dostat, a tím vyjednávání skončilo. Vymyslel jsem si trasu Washington – Melbourne – Houston – Santa Fe – Huntsville – New York. Na Floridě je kosmodrom a nejbližší letiště je v Melbourne, v Houstonu se nachází řídicí středisko, ze Santa Fe jsem si chtěl zajet do Los Alamos, kde se za války vyvíjela první atomová bomba, no a v Huntsvillu stavěl Wernher von Braun raketu *Saturn 5*. Byla to cesta na tři týdny a jen letenka stála 20 tisíc korun. Pro srovnání, plat jsem měl asi tři tisíce. Spoustu věcí jsem si ale zařídil

sám. Zavola jsem kamarádům z rozhlasu a poprosil je o telefonní číslo Jirky Dienstbiera, který byl v té době zpravodajem ve Washingtonu.

Tiskový atašé americké ambasády Tadeusz Falkiewicz mi pomohl s ubytováním na Floridě a na hlavičkovém papíru mi předal dobrozdání z ambasády. Potvrzovalo, že „velvyslanectví zná dobře pana Karla Pacnera a všechny, kterých se to týká, žádá, aby mu vycházeli vstříc při jeho cestě“.

Jak cesta probíhala?

Jirka mě ubytoval ve Washingtonu v bytě diplomatů, kteří zrovna byli pryč, a celý první den, byl to pátek, mě vodil po různých známých. Ředitel Hlasu Ameriky, kterého jsme také navštívili, mně vyřídil pozdravy od Charlese Sheldona, největšího amerického specialisty na sovětskou kosmonautiku, se kterým jsem si několik let psal. Kdybych prý chtěl zůstat ve Spojených státech, nabízí mi místo ve studijním oddělení Kongresové knihovny, které vedl. S díky jsem odmítl. Na emigraci jsem neměl ani pomyslení.

Paní Dienstbierová nám na cestu připravila řízky a v neděli ráno jsme se vydali na dvoudenní cestu autem. Jirka neměl klimatizaci, říkal, že pro rozhlas to je drahé, takže jsme většinou jeli s otevřenými okny. Byl pravý červencový pařák a cesta byla dost náročná. Měl jsem s sebou československý modrý řidičák, který ale platil jenom doma, což jsem si vyčítal, protože jsem nemohl aspoň občas Jirku vystřídat

u volantu, respektive při držení nohy na pedálu plynu, které muselo být po ty dlouhé hodiny úděsné.

Když jsme přijeli do státu Florida, měl jsem pocit, že jsem se ocitl v Moskvě na oslavách Prvního máje. Všude samé fábory přes ulice, transparenty a vlajky. „Vítejte v prvním americkém kosmickém přístavu!“ Jako by se lidé zbláznili. Ale ani já sám jsem pořád nemohl uvěřit tomu, že uvidím start prvních lidí na Měsíc.

V úterý 15. července ráno nás v tiskovém středisku NASA uvítal George Thompson, který měl na starosti zahraniční novináře, a rozdal nám jmenovky. Ta moje byla roztomilá: Carel Pacner, Milada Fronta.

A pak nám nabízeli všechny možné služby: různě dlouhé exkurze po kosmodromu, rozhovory s odborníky,

Den před startem Apolla 11 jsme se mohli fotografovat dva kilometry před rampou – žádný z novinářů neodolal

fotografie, informační články. S Jirkou jsme se vydali na tu nejdelší exkurzi. Během ní nás zavezli na vzdálenost půl kilometru od rakety *Saturn 5*.

Jaký to byl pocit? Ptám se banálně, ale banální asi nebyl.

Byl jsem fascinovaný. Raketa, která měla přes 110 metrů, vypadala mohutně a impozantně, byť jsme stáli notný kus od ní. Všichni se u ní fotili, já samozřejmě také. Vrcholem pětihodinové exkurze byla návštěva montážní haly VAB, v níž raketu sestrojili. V té době to byla největší budova na světě, dvaapůlkrát vyšší než Petřínská rozhledna. Její chrámová klenba se nad námi pnula ve výšce 160 metrů. Nahoře se

Jak vypadal den D, ona slavná středa 16. července roku 1969?

nacházela aparatura rozhánějící mraky a já si připadal jako úplně pidimužík.

Vstávali jsme okolo čtvrté, v tiskovém středisku jsme museli být pět hodin před startem naplánovaným na půl desátou. Cestu tam lemovaly davy lidí, které se během noci shromáždily v okolí Kennedyho kosmické základny. Kvůli komárům na mnoha místech zapálili ohně. Ještě za tmy jsme zaparkovali u tiskového střediska, kde jsme přisedli do neklimatizovaného autobusu NASA. O půl sedmé jsme zastavili na písčovišti Banánové řeky, označeném jako „press-site“. Do startu zbývaly tři hodiny. Před sebou jsme uviděli tribuny a na břehu řeky nedohlednou řadu fotoreportérů a kameramanů. A pak, v pětikilometrové dálce na východním obzoru, jsme spatřili jakousi malou, bizarní tužku. Ve světle reflektorů a v ranních červácích vypadala nepozemsky.

Raketa Saturn 5 s kosmickou lodí Apollo 11.

Ano. Hlas amplionu odpočítával čas, na velkých obrazovkách jsme mohli sledovat posádku chystající se na misi k cíli vzdálenému 404 568 kilometrů. Tři vteřiny před startem se naplno rozběhly motory. Nejdřív jsme uviděli obrovský kouř a plamen. V první chvíli jsem se vylekal: proboha, nestalo se nic? Ale pak se v oblaku začala vynořovat špička rakety. Vzápětí k nám dolehl zvuk raketových motorů, který byl tak ohlušující, jako když ti střílí u ucha z kulometu. Lehce se začala otřásat

země. Poohlédli jsem se po ostatních, ale byli v klidu. Jak jsem se později dočetl, záchrěvy pocítily i seismografy v New Yorku vzdáleném tři tisíce kilometrů.

Kolik bylo na místě novinářů?

Křičeli jste? Tleskali?

Na naší pláži nás byly tři a půl tisíce.

Volali jsme Hurá!, ale v tom řevu motorů to samozřejmě zaniklo. Špička rakety stoupala, až byla na modré obloze celá vidět. Plamen motorů byl v tu chvíli dvakrát delší, měřil okolo čtvrt kilometru. Raketa neustále zrychlovala, viděli jsme, jak odpadá záchranná věžička a pak první stupeň, těleso se pomalu měnilo v růžovou tečku, až nakonec zmizela v blankytném prostoru...

Byl čas rychle se pustit do práce. Jirka s sebou měl přenosný psací stroj, já si ho půjčil a začal do něj bušit. Mezitím probíhala tisková konference, na kterou jsem ale nešel, protože jsem potřeboval článek rychle napsat. Doma už bylo o šest hodin víc.

Jak dlouhý článek jsi sepsal?

Myslím, že to byly dvě stránky na stroji. Po pláži běhali kluci a holky ve žlutých košilích, sbírali tyhle telegramy a nosili je k dálnopisu. Zvedl jsem ruku s papírem, přiběhl kluk a zase utíkal dál. Jirka se někde na chvíli ztratil. Tvrdil, že šel poslat svou reportáž. Teprve po návratu domů mi prozradil, že den před mým příjezdem dostal zákaz posílat do Prahy jakékoli hlasové reportáže, povolili mu nanejvýš dálnopis. Nový ředitel rozhlasu Bohuslav Chňoupek už chystal vyhazování redaktorů, kteří

*Komplex
Saturn-Apollo 11
na pojízdné
odpalovací rampě*

burcovali národ v prvních dnech sovětské okupace. Pak jsme se s Jirkou rozdělili. Do střediska NASA v Houstonu už se mnou nejel, musel jsem sám.

Tam jsi pak sledoval přistání astronautů na Měsíci?

Ano. A musel jsem podstoupit také sólo jízdu autem a risknout, že mám jen modrý řidičák, protože po Houstonu se bez auta pohybovat nešlo, leda že bych měl vlastní helikoptéru. Anebo jezdil taxíkem. Po příletu jsem si stoupnul do fronty u stánku, kde se půjčovaly autáky, a když na mě přišla řada, požádal jsem slečnu za pultem o malé auto. Sdělila mi, že mohu mít Plymouth 1969 – Furry III. „Je to malé auto?“ zeptal jsem se texaského novináře ve frontě za mnou. Do té doby jsem totiž jezdil akorát otcovou Tatříčkou 57. Texasan přikývl: „Jo, to ber.“ Načež slečna zavolala na černého chlapce, aby mi vyvezl auto a pomohl s těžkým kufrem, magnetákem, foťákem a aktovkou.

Když jsem se pak před terminálem rozhlédl, kde je ten malý auták, stálo tam světle hnědé auto pro šest sedm lidí, nastarované a s tiše hrajícím rádiem. Dal jsem klukovi čtvrták, a teprve, když všechna auta odjela, odvážil jsem se vycouvat. Od slečny jsem dostal plán, jak se dostanu do střediska NASA, ale žádné ukazatele nikde nebyly. Na první křižovatce jsem zahrnul jinam, dojel do zahrádkářské kolonie, kde jsem se pracně otočil a jako správný skaut se vydal na jih podle hodinek. Pro změnu jsem skončil v nějakém černošském ghettu, kde všichni seděli na lavičkách a ovívali se novinami. Silnice tu končila, začínalo smetiště a já se znovu s hrůzou otáčel. Od Jirky jsem věděl, že mám mít u sebe pět dolarů, kdyby mě zastavil nějaký pistolník. Ale nic nebylo potřeba a já za tmy konečně dojel ke komplexu ozářených budov, kde jsem se

Apollo 11 na obrazovce Československé televize. Komentují Antonín Vítek (vlevo) a Jan Kolář.

*Vztyčování vlajky
(fotografie obrazovky
během přenosu
z měsíční mise)*

dověděl, že mám zamluvený pokoj v hotelu dvacet mil zpátky, ale to už byl detail.

**Tiskové středisko
NASA – jaký
to byl svět?**

Dvakrát denně se konaly tiskové konference s vedoucími pracovníky letové kontroly i s představiteli vedení NASA. V promítacím sále jsme mohli sledovat dialogy s astronauty a práci řídicího střediska. Všechny rozhovory mezi Zemí a Měsícem se tiskly a rozmnožovaly a k dispozici bylo i množství dalších tiskových materiálů. Poslíčkové je nosili doprostřed jednoho sálu na několik předem určených stolů, kde byly volně k dispozici. Pro mě to ovšem znamenalo nejméně jednou za hodinu tyto haldy tiskovin prohrabat. Nejzajímavější materiály rychle mizely, takže na toho, kdo přišel později, už se někdy nedostalo, protože v Houstonu se akreditovalo šest stovek novinářů. Já si vše nové a zajímavé ukládal i pro případ, že budu psát knížku. Kvůli tomu jsem si musel taky koupit v Houstonu kufr, aby se mi tam všechno vešlo.

Přistání na Měsíci jsme sledovali v promítacím sále. Přenos byl černobílý, rozmazaný, ale byli jsme u toho.

Zase jste křičeli hurá?

Přesně tak. Bylo to, jako když Kolumbus objevil Ameriku. Lepší příměr jsme nenašli. A já zase sedl a psal a mával na žluťásky, aby papíry s článkem odnesli. Když jsem pak doma po přiletu kontroloval texty, ukázalo se, že písárka udělala chybu jen v názvu ulice a v jednom jménu. A šéfredaktor mi řekl, že díky mně měli v těch dnech zvýšený náklad o dvacet nebo třicet tisíc. Takže se to všechno bohatě zaplatilo.

Tu chystanou knížku jsi napsal poměrně rychle, ještě toho roku.

Nejen to, stihl jsem ještě napsat reportáž, jaké podmínky pro práci mají novináři v NASA, a také čtyřdílný seriál Od bomby na Měsíc, protože ke konci pobytu jsem navštívil ještě Los Alamos, kde Američané vyvíjeli atomovou bombu. Bylo tam vědecké muzeum střežené agenty FBI s maketami atomových bomb, raket s nukleární náloží a podobně.

Když jsem se vrátil z Ameriky, byl doma ještě politický klid. Na podzim už začalo přituhovat, a tak jsem se šel do Albatrosu ujistit, že budou mít o knížku o cestě Američanů na Měsíc zájem. Do Vánoc jsem ji pak dopsal. Rukopis přijali s jednou podmínkou: bylo potřeba vypustit jméno Jiřího Dienstbiera, kterého mezitím vyhodili z rozhlasu. Volal jsem mu a omlouval se. Odpověděl, ať si s tím nedělám starosti.

Neuvažoval jsi, že se jménem Jiřího Dienstbiera neustoupíš a raději tu knihu nevydáš?

Když mi líčíš start Apolla, vidím, jak si to vše do detailů vybavuješ a pořád máš v sobě velkou emoci.

Nikdy se tomu v životě nic ani nepřiblížilo? Třeba když jsi poprvé uviděl svou malou, narozenou sestru?

Apollo 11 odstartovalo se zpožděním 630 milisekund. To je zlomek, který ukazuje, s jakou přesností se všechny operace plánují a měří

Uvažoval, ale řekl jsem si, že je přece jenom důležité lidem říct, jak to u startu Američanů na Měsíc vypadalo. Bral jsem to jako takový ten podkop na sovětskou okupaci. Knížka vyšla v nákladu 19 tisíc výtisků a za čtrnáct dní byla rozebraná. Navrhl jsem, aby udělali druhé vydání. Řekli mi: „Zajdi o patro výš. Tam sídlí ministerstvo kultury a domluv to.“ K mému překvapení muž, kterého jsem neznal a který o tom rozhodoval, souhlasil. Později však omezili náklad na 15 tisíc výtisků. I to byl úspěch.

Nediv se. Start *Apolla* byl můj největší životní zážitek. Nikdy předtím a ani potom už jsem nic takového nezažil. Zíral jsem, jak se během přistání na Měsíci ti dva lidičkové ve skafandrech pohybovali a jak jim to šlo. Jak ani nezaváhali a naprosto na sto procent splnili to, co měli.

To bylo v dětství. V dospělosti to bylo jediné tohle.

Stejně je to paradoxní, protože kosmonautiku jsi přece nikdy dělat nechtěl.

Ano a chce to často jen trochu zatnout zuby a překonat první těžkosti. Musel ses do plnění toho rozkazu zpočátku hodně nutit?

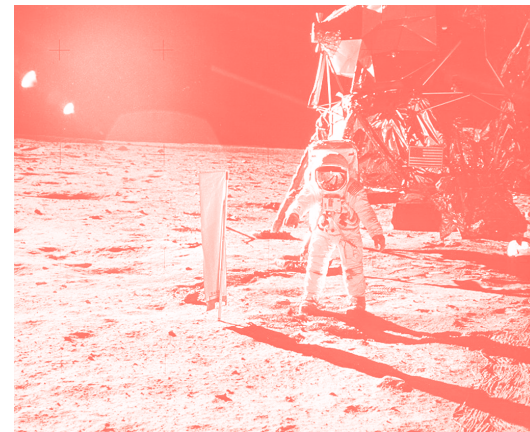
Tady jsou tedy prvopočátky tvého systematického přístupu. Jaké další zdroje jsi měl k dispozici?

Proto jsem na různých školních besedách vždycky s oblibou říkal: I rozkaz, který se vám zpočátku nezamlouvá, vám nakonec může změnit životní dráhu a udělat vás šťastným.

Trochu ano. Každopádně když jsem se smířil s tím, že budu dělat vědu a kosmonautiku, řekl jsem, že si v prvé řadě potřebuju nějaké zázemí. Začal jsem chodit do archivu *Mladé fronty*, listoval svázanými ročníky, z volných výtisků vystřihoval všechno o kosmonautice, články nalepoval na archy papírů a zakládal do šanonů. Byla to šílená práce. Když jsem je při stěhování redakce později likvidoval, bylo těch šanonů možná padesát. Věnoval jsem je řediteli planetária.

Jednou za mnou do redakce přišel mladý muž, představil se jako Antonín Vítek, že prý je posluchač chemie a fanda do kosmonautiky, a kdybych prý potřeboval nějaké informace, že je mi k dispozici. Postupně se stal mým hlavním konzultantem. Společně s dalšími vysokoškoláky založili klub Space neboli Vesmír, což ovšem pro StB překládali jako „Spolek přátel v astronautice“. Byl mezi nimi i Honza Kolář, dnes ředitel České kosmické kanceláře. Chodil jsem tam a sbíral zkušenosti. Kromě toho jsem měl k dispozici zahraniční časopisy, redakce mi předplatila britský měsíčník *Spaceflight* a také čtyři hlavní sovětské deníky, které se kosmonautice hodně věnovaly, protože Sověti v ní v šedesátých letech excelovali.

Astronauti se zpočátku pohybovali pomalu a opatrně. Zlehka našlapovali do prachu. I když je odborníci dole na Zemi ujistili, že se neproboří, přesto nechtěli riskovat

Zprávy, které přicházely, byly zajímavé a postupně mě chytly. Ale vesměs informovaly jen o tom, kam se doletělo. Chyběli za nimi lidé. V sovětských denících se občas příběhy kosmonautů i konstruktérů objevovaly, dokonce i těch, kteří nelétali. Ale vycházely jen s křestními jmény.

Proč?

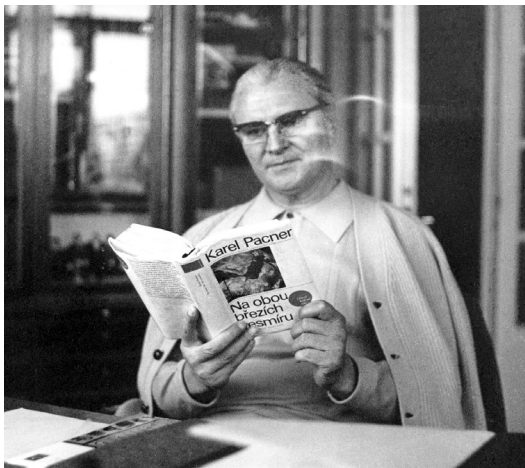
To byla sovětská utajovací mánie. Tak jsem je vzal a sepsal namátkou třeba životní příběh Alexeje, původem námořního stíhače a amatérského malíře. A když vyletěl do vesmíru, věděl jsem, že je to on. Takhle jsem taky objevil nejméně dva sovětské konstruktéry, což mi později otevřelo další dveře.

Jak konkrétně?

V polovině šedesátých let jsem si řekl, že zkusím ony příběhy vtělit do knížky. Napsal jsem tři kapitoly a oslovil nejprestižnější nakladatelství, což byl tehdy Československý spisovatel. Ozvali se po několika

Akademik Valentin
Gluško s mou první
knihou, v níž jsem
se na základě
sovětských pramenů
pokoušel hlavní
sovětské konstruktéry
odtajňovat, jemu to
bylo příjemné...

týdnech, ať rukopis dopíšu a že to vydají. Kniha vyšla pod názvem *Na obou březích vesmíru* a pomohla mi i později: velmi jsem stál o setkání s Valentinem Gluškem, hlavním sovětským konstruktérem raketových motorů. Když jsem přijel na podzim 1973 do Moskvy, chtěl jsem, aby si na mě udělal čas. Kamarád Sláva Golovanov, který to zkoušel zařídit, mi volal, že Gluško napoprvé schůzku kategoricky odmítl – žádné novináře nepřijímá. A pak se prý Gluško zeptal: „Jak se jmenuje? Pacner? Tak Pacner ano, ten nás odtajňoval v knížce, kterou jsem si nechal přeložit. Ten ať přijde.“

**Měl jsi i nějaké
kontakty na Západě?**

V roce 1966 jsem zachytil článek Charlese Sheldona, považovaného za největšího amerického znalce sovětské kosmonautiky. Mně se ten článek nelíbil, přišlo mi, že Sheldon nezná myšlení Sovětů. Otevřeně jsem mu to napsal a on mi poděkoval.

Ukázalo se, že je „senior scientist“ Kongresové knihovny Spojených států, kde asi dvě stě lidí četlo veškerý východní tisk, poslouchalo rozhlas a dělalo analýzy. Každý rok vydávali na cigaretovém papíru obrovsky tlustý sborník, který mi Sheldon posílal. Našel jsem tam jak své články, tak texty Honzy Petránka. Byl to neocenitelný kontakt, bez něhož bych se spoustu věcí nikdy nedozvěděl.

**Co se ti na tom jeho
článku nelíbilo?**

Už přesně nevím, odhadoval v něm budoucí sovětské plány, které nekolidovaly s tím, co jsem věděl já. Američané měli obrovské mínění o Sovětském svazu, většinu věcí si zjišťovali dálkovým odposlechem z kosmodromů a později též ze špionážních družic, ale o tom, co se děje mezi kosmonauty a konstruktéry, neměli ani tušení. A já ho díky svým kontaktům v Moskvě měl.

**U nich se teď
prosim' podrobněji
zastavme.**

Od roku 1964 jsem občas létal do Moskvy. Na jedné ze svých cest jsem se skamarádil se Slávou Golovanovem, což byl reportér Komsomolské pravdy, vystudovaný raketový inženýr, který znal ze zákulisí oboru skoro každého. Pocházel z umělecké rodiny a patřil do okruhu intelektuálů západního smýšlení včetně literáta Jevgenije Jevtušenka, což byl jeho kamarád. Sláva mě vodil po různých kosmonautech a v roce 1966 mě poprvé vzal ke Konstantinu Feoktistovovi, raketovému konstruktérovi, vůbec prvnímu vědci-kosmonautovi ve vesmíru. Když jsme přiletěli do Moskvy v květnu

1968, vzal mě za ním znovu. Feoktistov nejdřív nahlas zapnul rádio a pak se zeptal, co se u nás děje. Vyprávěl jsem mu to a on podotkl, že nám drží palce. Došla řeč i na Sacharova, říkal, že jeho myšlenku o konvergenci kapitalismu a socialismu mají v kanceláři prodiskutovanou. Vždycky, když jsem pak přiletěl do Moskvy a šel za ním, to probíhalo stejně. Nejdřív zapnul rádio, jednou mě dokonce vzal do koupelny a pustil vodu, a pak jsme se bavili o politice. On, hrdina SSSR, se bál, že je odposlouchávaný.

Jak na tebe působil Sovětský svaz jako země?

Poprvé jsem se tam vypravil v roce 1964. S kolegou z *Mladého světa* jsme vyrazili na tiskovou konferenci s posádkou lodi *Voschod*. Mimochodem, kosmonauti se z neznámých důvodů neobjevovali, zůstávali na kosmodromu. Zpoždění nebylo v řádu hodin, ale dnů. Důvod vyšel záhy najevo: Nikita Chruščov se vzdal funkce prvního tajemníka ústředního výboru komunistické strany, na jeho místo v těch dnech nastoupil Leonid Brežněv a bylo záhodno, aby kosmické hrdiny vítalo na letišti až nové vedení Kremlu.

Když jsme mezitím chodili po městě, občas jsme v průjezdu zpozorovali nějaký shluk lidí. Ženy z venkova tam prodávaly vejíčka. Ano, i u nás byly fronty. Na banány, na pomeranče, na maso. Ale ne na běžné potraviny. Pak jsme se dozvěděli, že policie takový prodej stíhá. Více než dvacet let po válce země neuměla zásobovat své

A v porovnání s Amerikou?

obyvatele. Když jsme si chtěli koupit k večeri uzeninu, u uzenáře bylo vymeteno. Bydleli jsme v příšerném hotelu v centru Moskvy, tuším, že se jmenoval Bajkal. Na druhou stranu, lidé v sovětských redakcích byli velice ochotní, na rozdíl od lidí na ulicích, kteří se cizinců báli a chodili vesměs zamračení. Prostředí redakcí, to byl najednou úplně jiný svět.

To byla v roce 1969 rozesmátá země. Na druhé straně jsem tam cítil šílený hon za penězi. A taky jsem poznal, že černoši jsou stále jakousi podtřídou, v roli šoférů nebo prostě přicmrndálek. Přesto to na mě působilo, že v socialistickém Sovětském svazu byly mnohem větší třídní rozdíly než v kapitalistických Spojených státech. V pozdějších letech jsem už v Moskvě bydlel v lepších hotelích, například v hotelu

Zde Houston,
volá Karel Pacner!
(Z výstavy
Techmania Plzeň)

Koncem šedesátých let vyhlásila americká letecká společnost Panam, že přijímá zájemce o lety na Měsíc. Přihlásil jsem se také a toto je legitimace Klubu návštěvníků Měsíce

Ukrajina, ale zaráželo mě, že na každé chodbě byla děžurnaja. Hlídala poschodí, aby se na něm pohyboval jen ten, kdo byl v hotelu ubytovaný. Řekl bych, že to bylo proto, aby si tam pánové netahali dámy. A možná měly úkoly od KGB. Jak jsem zjistil, hlídaly takto skoro každý činžák.

Takovou paní ale dole pokaždé zdravím, když jdu k tobě domů na návštěvu.

Ano, ale ony tam v těch činžácích vždycky polehávaly v nějakém výklenku. Ne že měly místnost, jako má vrátný. Vyprávěl mi Honza Petránek, že jednou na Silvestra pozval děžurnuju na oslavu do bytu. Dlouho nechtěla, nakonec se nechala přesvědčit a byla dojatá, protože se jí nikdy nic takového nestalo. Ale jak říkám, měl jsem v Sovětském svazu spoustu dobrých a vzácných přátel. Jednou z mých prvních průvodkyní byla redaktorka agentury Novosti Alevtina Sevastjanová, jejíž manžel byl kosmonaut. Zvala mě na večere, na nichž se scházela vybraná společnost raketových konstruktérů. Zatímco Vitalij Sevastjanov byl přesvědčený komunista, u ostatních jsem cítil jemný distanc.

V jakém směru?

Smáli se různým krokům kremelského vedení, respektive brali je na rozdíl od Vitalije na lehkou váhu. Později jsem se seznámil i s Jurijem Senkevičem, lékařem a vědcem, který se účastnil výběru kosmonautů a proslavil se účastí na expedici Thora Heyerdahla, kdy se plavil na lodi Ra. Uměl žertovat, což Rusové ne vždycky umějí. Jednou mě o víkendu pozval k sobě na daču za město, což byla samozřejmě parádně zařízená vila. A velice otevřeně mi řekl, že většina kosmonautů se necítí být bolševiky. Že jim v podstatně ten režim vadí. Měl na mysli kosmonauty s vysokoškolským vzděláním, raketové konstruktéry, inteligenci, jež měla kontakt se západní literaturou jako například Konstantin Feoktistov.

Sovětský svaz byl jako ředkvička – na povrchu rudý, uvnitř bílý. Před funkční maketou firmy Eněrgija na kosmodromu Bajkonur v září 1989

